

Vývoj židovského osídlení Olomouce:

Geografická a socioekonomická struktura židovské populace v období 1180–2021

Specializovaná mapa s odborným obsahem

Průvodní zpráva

CAHOVÁ, Ivana (ed.); **BARVÍŘ**, Radek; **CHALUPNÝ**, Václav; **JENIŠTA**, Alexandr;
LAPISZOVÁ, Kateřina; **NIKLOVÁ**, Pavlína; **PAPOUŠEK**, Miroslav;
POSPÍŠIL, Jakub; **ŘEZNÍČKOVÁ**, Anna; **SVOBODNÍKOVÁ**, Nikola

Úvod

Mapa poskytuje analýzu intraurbánní migrace židovského civilního obyvatelstva na základě politického a socioekonomického rozvoje židovské komunity v Olomouci a jejím okolí od prvních dokladů o přítomnosti židovské komunity až po současnost. V sedmi obdobích reflektuje nejvýznamnější historické a politické proměny. Vedlejší mapy přináší výsledky analýzy interurbánní migrace a ukazují, ze kterých míst se Židé do Olomouce ve sledovaných obdobích stěhují. Mapa obsahuje také grafové vizualizace statistických údajů o židovské populaci v Olomouci a analýz socioekonomické struktury židovské komunity a jejího postavení v rámci olomoucké městské společnosti a také národnostního, respektive jazykově kulturního rozvrstvení židovského obyvatelstva Olomouce.

Za Židy jsou v mapě považovány osoby, které se dle oficiálních statistik pro příslušná období hlásí k židovskému vyznání, respektive při sčítání lidu uvedli židovské vyznání (od r. 1857), národnost (od r. 1918), pro období 1939–1945 osoby registrované v seznamech na základě norimberských zákonů. Prostorové zobrazení se omezuje na evidenci domácností (bytových jednotek), nikoliv jedinců. Zaznamenány jsou též institucionální objekty přímo spojené se životem židovské obce (synagogy, modlitebny, hřbitovy, obecní domy a dům rabína) nebo jí zřízené (sirotčinec, chudobinec, starobinec). V nejstarším období 1180–1454 mapa vizualizuje pouze doložené lokalizované osídlení, spadající až k roku 1403. V období 1454–1848 registruje zájezdní hostince, kde se Židé v době zákazu trvalého pobytu ve městě ubytovávali. Pro období s větším množstvím pramenů reflektuje mapové znázornění stav ve vybraných časových sondách (1857, 1880, 1890, 1921, 1942). Data ze dvou nejmladších sledovaných období podléhají zákonu č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, a nelze je tudíž polohově přesně vyobrazit. Uvedeny jsou proto pouze statistické údaje o počtu obyvatel hlásících se k židovskému vyznání.

Cíl mapy a způsob zpracování

Hlavním cílem mapy je zobrazit základní vzorce usazování židovské komunity v jednotlivých zónách Olomouce a jejím okolí v důsledku historicko-politického vývoje a zprostředkovat výzkumem získané informace kvalitní, srozumitelnou a atraktivní formou odborné i široké laické veřejnosti. Mapa zobrazuje data, která v této podobě ještě nebyla publikována. Kartografické vizualizaci předcházela náročná geolokace adres a popisných dat získaných hloubkovým archivním výzkumem a rešeršemi dosud publikovaných poznatků k dějinám židovské komunity v Olomouci.

Geoprostorová data byla následně zpracována v prostředí geografického informačního systému (GIS) za účelem sestavení jejich kartografické reprezentace ve formě stolní mapy. Za účelem využití několika metod prostorové (metoda bodových a plošných znaků, bodové a liniové kartodiagramy) i atributové vizualizace (graf, srovnávací diagram, wordcloud) bylo provedeno množství překryvných

analýz a kroků vedoucích kvýsledné podobě mapy. Velká pozornost byla věnována také kartografické generalizaci, jejíž aplikace byla nutná zejména v oblasti užšího centra města pro zachování čitelnosti mapy. Zatímco topografický podklad byl potlačen do odstínů šedé, téma mapy je prostřednictvím barev reprezentujících jednotlivé epochy zvýrazněno a systematicky provázáno syntaktickými vazbami napříč celou mapovou kompozicí. Ta kombinuje hlavní mapu v měřítku 1 : 10 000 s vedlejšími mapovými poli a dalšími kompozičními prvky se záměrem vyváženosti grafické náplně a snadné orientace budoucích uživatelů.

Mapové znázornění je doplněno infografikou a vysvětlujícími doprovodnými texty, které uživateli dokreslují kontext jednotlivých období, klíčových pro přesídlování židovské komunity v souvislosti s jejím socioekonomickým rozvojem. Vyjadřovací metody jazyka mapy byly v celém mapovém díle voleny s ohledem na srozumitelnost, rychlou orientaci a také širší využití nejen jako pomůcky pro specializované badatele, nýbrž i jako účinného nástroje v oblasti edukace na základních a středních školách či v oblasti veřejného prostoru. Získané informace mohou uživatelům pomoci interpretovat jednotlivé kapitoly dějin židovského obyvatelstva Olomouce a nejbližšího okolí a zasadit je do celkového kontextu dějin židovského osídlení na Moravě. Zároveň tak mohou výrazným způsobem přispět ke korekci zavedeného historického obrazu Olomouce a v širším kontextu také ke kritické revizi českých národních dějin ve vztahu k etnickým menšinám. Mapa je k dispozici v tištěné podobě i jako digitální soubor vhodný k prohlížení.

Obsah a význam mapy

Struktura sledovaných, barevně odlišených období reflektuje základní mezníky v dějinách židovské komunity v Olomouci. Nejstarší zprávu o možné existenci židovské komunity v Olomouci máme již z konce 12. století (Machzor Vitry), tedy ještě z doby před založením města (1253). Přesně lokalizována je až tzv. Židovská ulice (Judengasse), osada na severním svahu dnešního Michalského návrší, původně zvaného Juliův vrch (Juliusberg), doložená od roku 1403. Období let **1403–1454** vizualizuje první v pramenech lokalizovanou středověkou židovskou osadu, existující až do roku 1454, kdy byli Židé vykázáni z Olomouce i z dalších moravských královských měst dekretem Ladislava Pohrobka. Z archeologického průzkumu a dalšího dříve publikovaného výzkumu evidujeme v místech dnešní Univerzitní ulice nekompaktní zástavbu cca 20 domů situovaných převážně po levé straně ve směru od hradeb, dále synagogu v prostoru vstupu dnešního Uměleckého centra UPOL a hřbitov, který se nejpravděpodobněji nacházel jihozápadně za hradbami města mezi dnešní železniční stanicí Olomouc-Nová ulice a Smetanovými Sady. I přes absenci dokladů nelze vyloučit, že se židovští obyvatelé ve středověku usazovali i mimo Židovskou ulici. Na základě údajů v Židovských rejstřících by pro 20. léta 15. století bylo možné analyzovat také socioekonomický profil židovské ekonomicky aktivní populace Olomouce, to však vyžaduje samostatný výzkum přesahující možnosti této mapy.

Mezi lety **1454–1848**, tedy po dobu dlouhých čtyř století, Židé v Olomouci legálně bydlet nesměli. Od 16. století měli povoleno vstupovat jednorázově na týdenní a výroční trhy – povolení se v průběhu doby mírně rozšiřovalo, nebo naopak zužovalo. Židé se mohli v Olomouci volně usazovat až po zrušení protizidovských nařízení v roce 1848 (k plnému zrovnoprávnění došlo ovšem až v roce 1867 v ústavě Rakousko-uherské monarchie). Na základě údajů získaných z výzkumu omezeného množství archivních materiálů a dosud publikovaných informací, porovnaných s historickými mapovými podklady, evidujeme pro toto období zájezdní hostince na olomouckých předměstích v lokalitách Nová střední ulice (původně Neumittelgasse) a Nová Bělidla (Bleich), ve kterých se cca od poloviny 17. století zdržovali židovští obchodníci účastníci se trhů. Židé se postupem času sami stali nájemci a provozovateli těchto pohostinství. Aby mohli dostát svým náboženským povinnostem, zřizovali zde také menší soukromé modlitebny. Dále evidujeme nelegální dlouhodobé pobyty Židů v měšťanských domech uvnitř hradeb, o kterých máme doklady v archivních materiálech oficiálních zjištění policejních šetření. V mapě jsou nelegální pobyty odlišeny šrafovou výplní plošných znaků.

Od poloviny 19. století dochází k pozvolnému návratu Židů do Olomouce. V období let **1848–1918** se olomoucká židovská komunita poměrně turbulentně rozvíjí, integruje do většinové společnosti a zapojuje do ekonomických, kulturních i politických aktivit města. V druhé polovině 19. století dochází také k institucionalizaci židovského náboženského života (v roce 1865 vznikl Židovský náboženský spolek, v roce 1892 poté plnohodnotná Židovská náboženská obec). Obec nechává postavit synagogu a obecní a rabínský dům. Vznikají také další židovské instituce sekulární povahy (spolky, jejichž evidence však leží mimo záměr a možnosti této mapy). Sledujeme skokový nárůst židovské populace a také výraznou proměnu sídelních vzorců emancipované židovské komunity. Ty jsou nyní určovány ryze ekonomickými a společenskými faktory (sledujeme výrazný posun z předměstských obcí do centra města). Pro toto období máme již k dispozici podstatně větší množství archivních materiálů.

Na základě informací získaných kombinací údajů zaznamenaných v operátech z úředního sčítání lidu a v historických mapových podkladech a následné geolokace rekonstruujeme proměny geografické struktury židovské populace v sondách pro roky 1857, 1880 a 1890. V hlavní mapě se zaměřujeme se na intraurbánní migraci židovského civilního obyvatelstva na základě politického a socioekonomického rozvoje židovské komunity v Olomouci, ve vedlejších mapách vizualizujeme výsledky analýzy interurbánní migrace a ukazujeme, ze kterých obcí se Židé do Olomouce nejčastěji stěhují. Pro Olomouc-město jsou ve sledovaném období k dispozici operáty úředního sčítání lidu z let 1857, 1869, 1880, 1890, 1900 a 1910 (Státní okresní archiv Olomouc). Vzhledem k ohromnému množství dat a časové náročnosti jejich zpracování jsme pro potřeby výzkumu zvolili pouze tři signální ročníky

sčítání z let 1857, 1880 a 1890. Záznamy ve sčítacích operátech obsahují údaje o obyvatelích jednotlivých bytových jednotek v konkrétním čase. V ideálním případě je u každé osoby zaznamenán vztah k hlavě (přednostovi) domácnosti, rodinný stav, datum narození, místo narození (zjišťováno od roku 1869), domovská příslušnost, délka pobytu v obci (od roku 1890), vyznání, „obcovací řeč“ (od roku 1880), respektive národnost (pro Olomouc od roku 1919), povolání (údaj je v jednotlivých letech sčítání různě precizován), gramotnost (od roku 1880) a tělesné vady (od roku 1880). Zdaleka ne všechny záznamy jsou ale vyplněny úplně.

Analýza intraurbánní migrace vycházela z údajů o místě bydliště ve sčítacích operátech, které byly následně geolokalizovány za pomoci historických mapových podkladů. Prostorové zobrazení se z důvodu zachování čitelnosti mapy omezuje na evidenci domácností (bytových jednotek), nikoliv jedinců. Kontrola neúplných nebo rozporných údajů napříč sčítacími operáty byla provedena s pomocí dochovaných židovských matrik a adresářů pro sledované období (pro Olomouc vycházely nepravidelně od roku 1859). Analýza interurbánní migrace probíhala na základě údajů o místě narození osob ve sčítacích operátech. I zde proběhla následná geolokace. Protože mapa obsahuje absolutní počty, bylo by nutné eliminovat vícečetné záznamy, vzniklé na základě komplikovaného ztotožnění osob (zejména žen po sňatku) napříč jednotlivými sčítacími operáty. Tento postup by byl ovšem při takovém množství dat časově velmi náročný. Pro sledované období bylo proto jako reprezentativní zvoleno sčítání lidu pro rok 1890.

Statistické údaje o počtech osob hlásících se k židovskému vyznání (vedlejší diagram) byly rekonstruovány na základě porovnání údajů ve sčítacích operátech a údajů vyplývajících z dosud publikovaného výzkumu. Dochované soubory sčítacích operátů pro Olomouc-město z let 1857–1921 neobsahují žádné sumáře zachycující součty příslušníků jednotlivých vyznání, resp. obcovací řeči či národnosti na území města. Podobné statistické výkazy se nepodařilo dohledat ani v dochovaných registraturách olomouckého magistrátu ve fondu Archivu města Olomouc.

Ve vedlejší mapě sledujeme na základě údajů o zaměstnání ve sčítacích operátech také socio-ekonomickou strukturu židovské populace v Olomouci. V jednotlivých kategoriích evidujeme jak ekonomicky aktivní (tj. pracující) a soběstačné obyvatelstvo (rentiéry, soukromníky), tak také neaktivní obyvatelstvo (tj. osoby, které se staraly o chod domácnosti, žáky a studenty). Pro přesnější analýzu ekonomicky aktivní vrstvy obyvatelstva by bylo potřeba získaná data porovnat s údaji o výši odvedené přímé daně, obsaženými ve voličských seznamech (od roku 1880). Vzhledem k množství dat v databázi to však přesahuje rámec a účel prováděné mapové studie. Kolísání v kategorii ekonomicky neaktivních osob starajících se o chod domácnosti (typicky manželky a mladistvé či dospělé dcery) je způsobeno faktem, že v některých letech sčítání lidu se kolonka zaměstnání nechávala prázdná, v jiných se důsledně vyplňoval údaj „Haushalt“ (v domácnosti). Podobně

nedůsledně byl vyplňován také údaj u studujících nezletilých i zletilých osob. Mapa se nesnaží podat pouze statický obraz židovské společnosti v daném roce, ale podává informaci o proměně zastoupení jednotlivých kategorií zaměstnání (sledujeme zejména nárůst specialistů a úředníků). Z vyhodnocených dat zároveň vyplývá, že moderní čtvrti se i v Olomouci budovaly s představou pluralitní, promísené moderní společnosti. Prostorovou vizualizaci tedy nahradila vizualizace grafová.

Podobně i v případě vedlejší mapy podávající informaci o vývoji jazykově-kulturní struktury židovské populace v Olomouci byl pro větší názornost a atraktivitu zvolen logogram. Zde je při interpretaci výsledků analýzy třeba vzít v potaz, že záznamy o obcovací řeči ve sčítacích operátech nezohledňují realitu bilingvnosti velké části židovské populace nejen v Olomouci, ale na Moravě a v českých zemích obecně, a zároveň nezohledňují politický či sociální tlak (zaměstnavatelů, sousedů apod.). Spíše než o výhradní tak musíme mluvit o preferované obcovací řeči.

Také v meziválečných letech **1918–1939** pokračoval rozkvět židovské komunity v Olomouci. V tomto období můžeme na základě geopolitického vývoje (zejména v souvislosti s procesem vzniku samostatného Československa a narůstajícího nacionalismu, ale také se vznikem tzv. Velkého Olomouce připojením okrajových vesnic s převážně česky mluvícím obyvatelstvem) pozorovat výraznější proměny geografické a také jazykově-kulturní, respektive národnostní struktury židovské populace v Olomouci. Stejně jako v předchozím období sledujeme na základě dat získaných stejnými metodami proměny geografické struktury židovské populace se zaměřením na intraurbánní migraci, tak také výsledky analýzy interurbánní migrace židovského civilního obyvatelstva v Olomouci. Pro toto období jsou k dispozici operáty z úředních sčítání lidu pro roky 1919, 1921 a 1930 (uloženy ve Státním okresním archivu Olomouc, operáty po roce 1930 jsou uloženy v Národním archivu v Praze). Pro výzkum byla zvolena pouze sonda ze sčítání lidu v roce 1921, odrážejícího změny po vzniku Československa. Některé domy na původních adresách byly již zbořeny a na jejich místě stojí novostavby. V některých případech došlo ve středu města, ale především pak v okrajových částech, které byly k tzv. Velkému Olomouci připojeny v roce 1919, k zásadní proměně původní zástavby. Původní adresu bylo tedy možné převést na současnou jen přibližně. V takovýchto případech jsme se snažili o co nejpřesnější lokalizaci na mapě.

Ve vedlejších mapách vizualizujeme statistické údaje o počtech osob hlásících se k židovskému vyznání a podáváme informace o socioekonomické a jazykově kulturní, respektive národnostní struktuře židovské populace v Olomouci. Informace o socioekonomické struktuře židovské populace bylo již možno lépe specifikovat, neboť záznamy ve sčítacích operátech obsahují rozšířené informace o druhu povolání, postavení a také bližší označení závodu/podniku. Přesto zůstává nadále zásadní informace o proměně zastoupení jednotlivých kategorií zaměstnání.

Při interpretaci výsledků analýzy jazykově kulturní, respektive národnostní struktury židovské populace mluvíme, podobně jako v předchozím období, spíše o preferované obcovací řeči/národnosti. Svoji roli v poměrech získaných z dat ve sčítacích operátech hraje také změna metodiky sčítání, kdy kolonka „obcovací jazyk“, uváděna v operátech od roku 1880, byla při sčítání v roce 1919 (a tedy i v roce 1921 a později) nahrazena kolonkou „národnost“. Otázka národní identity byla u moravských Židů obecně velmi komplikovaná a je nutno o ní uvažovat jako o identitě fluidní, respektive situační. Většina Židů žijících v Olomouci se identifikovala jako německy mluvící (popřípadě česky mluvící) Židé, nikoliv jako Němci (Češi) praktikující judaismus. Spíše než o jazykově-národní identitu jde tedy o preferovanou jazykově-kulturní identitu.

V letech **1939–1945** sledujeme v omezeném rozsahu zásadní proměny geografické struktury židovské populace v době druhé světové války, ke kterým docházelo v důsledku geopolitického vývoje – stupňované protizidovské restrikce po nacistické okupaci Československa a vzniku Protektorátu Čechy a Morava v roce 1939, vrcholící transporty v červnu a červenci 1942, kterými bylo do Terezína a dále do vyhlazovacích táborů deportováno veškeré olomoucké židovské obyvatelstvo dle norimberských zákonů. Rekonstrukce probíhala na základě porovnání údajů v nepublikované databázi transportovaných osob židovského původu dle norimberských zákonů Židovské obce Olomouc a historických mapových podkladů. Kontrola rozporných údajů probíhala na základě údajů z digitalizované databáze obětí holokaustu (*holocaust.cz*) a z digitalizované databáze Památníku Yad Vashem v Jeruzalémě.

Data z období **1945–1948–1989** podléhají zákonu č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Sledovat můžeme v omezeném rozsahu pouze proměny geografické struktury židovské populace po skončení druhé světové války a v době existence Československa pod nadvládou komunistického režimu. Údaje z databází Židovské obce Olomouc nelze polohově přesně vyobrazit. Uvádíme proto pouze statistické údaje o počtu přeživších a navrátilých se osob hlásících se po roce 1945 k židovskému vyznání a dále údaje o proměnách počtu členů Židovské náboženské obce na základě politického vývoje v letech **1945–1948** a zejména v době latentně antisemitského a otevřeně antisionistického komunistického režimu, tedy v období **1948–1989**.

Podobně i data z let **1989–2021** podléhají zákonu č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Sledovat můžeme v omezeném rozsahu proměny geografické struktury židovské populace od revoluce v roce 1989 po současnost. Údaje z databází Židovské obce Olomouc nelze polohově přesně vyobrazit. Uvádíme proto pouze statistické údaje o počtu obyvatel hlásících se k židovskému vyznání.

Digitální databáze

V průběhu realizace projektu vznikla také cenná digitální databáze. Obsahuje zpracovaná a geolokalizovaná data získaná výzkumem archivních materiálů a dosud nepublikovaných databází k dějinám židovské komunity v Olomouci (sčítací operáty pro Olomouc-město z let 1857, 1880, 1890, 1921, nepublikovaný seznam transportovaných osob židovského původu dle norimberských zákonů a další nepublikované databáze ŽOO) a rešeršemi předchozího publikovaného výzkumu. Tato digitální databáze je využitelná pro další badatelskou práci v oblasti dějin židovské komunity v Olomouci a v širším kontextu také dějin města a regionu. Umožňuje především rychlé vyhledávání v datech z archivních pramenů, které jsou sice z velké části již digitalizovány, avšak vyhledávání v nich je stále poměrně zdlouhavé a komplikované. Orientaci a ověření usnadňují odkazy na konkrétní digitalizáty, dostupné online. Databáze bude veřejně přístupná na webu <https://judaistika.upol.cz/> v průběhu roku 2022/23.

Využitelnost mapy

Specializovaná mapa s odborným obsahem *Vývoj židovského osídlení Olomouce: Geografická a socioekonomická struktura židovské populace v období 1180–2021* vznikla ve spolupráci **Centra judaistických studií Kurta a Ursuly Schubertových FF UPOL, Katedry geoinformatiky PřF UPOL a Edukačního oddělení Muzea umění Olomouc**, za přispění **Židovské obce Olomouc**. Navazuje na předchozí projekt, jehož výstupem byla specializovaná interaktivní mapa *Olomouc židovská* provázející uživatele po dějinách židovské komunity v Olomouci a jejím kulturním a intelektuálním dědictví, přístupná v aplikaci *Actionbound* pro chytrá mobilní zařízení. Odběratelem tohoto výstupu se stalo Statutární město Olomouc. Oba projekty byly realizovány s cílem naplnit dlouhodobý vědecký záměr Centra judaistických studií, kterým je výzkum dějin a kultury Židů na Moravě, ještě efektivněji jej zhodnotit a výsledky účinně, srozumitelně a atraktivně zprostředkovat nejen odborné, ale i laické veřejnosti. Výstupy obou projektů jsou dokladem efektivního začleňování digitálních postupů a moderních technologií, které distribuci výsledků výzkumu mezi širokou veřejnost výrazně napomáhají a mají výrazný dopad také na oblast vzdělávání a prevence patologických jevů ve společnosti. Specializovaná mapa s odborným obsahem **Vývoj židovského osídlení Olomouce: Geografická a socioekonomická struktura židovské populace v období 1180–2021** je jedinečným zdrojem informací pro vědeckou činnost výzkumných a sbírkotvorných organizací (vědecká pracoviště, muzea apod.), vzdělávací zařízení (SŠ a VŠ), pro Židovskou obec a širokou veřejnost.

Seznam odborných podkladů využitých pro vypracování mapy

Archivní prameny

Operáty úředního sčítání lidu pro Olomouc-město z let 1857, 1880, 1890, 1921. Státní okresní archiv Olomouc (SOkAO), fond M 1-1, Knihy, Olomouc, inv. č. 3972, 3999, 4014, 414), v digitalizované podobě dostupné online: <https://digi.archives.cz/da/index.jsp?>

Nepublikovaná databáze transportovaných osob židovského původu dle norimberských zákonů, Židovská obec Olomouc (ŽOO).

Soupis olomouckých domů a jejich majitelů, ubytovávajících Židy k 4. 7. 1792 a k 11. 12. 1828. SOkAO, M1-1, Archiv města Olomouce (AMO), Reg. 1786-1873, kart. 904, 905.

Židovské matriky pro Olomouc. Národní archiv (NA) Praha, fond HBMa, Matriky židovských náboženských obcí v českých krajích, Olomouc, inv. č. 1460, 1461 matriky zemřelých (úmrtní knihy), inv. č. 1463, matriky narození, oddavků a zemřelých), v digitalizované podobě dostupné online: <https://vademeccum.nacr.cz/vademeccum/permalink?xid=a4dcbd500d4a5e66a63662159811f28a>

Manipulační seznam. Archiv Židovského muzea v Praze (AŽMP). Židovská náboženská obec Olomouc po roce 1945, Manipulační seznam, Knihy 42. Dům Komenského 7 - nájemníci opravy 1960-1994. zn. Prům. 110-1969.

Roční výkazy Židovské obce náboženské v Olomouci z let 1932–1941. SOkAO, AMO, registratura 1920–1940, Židovská obec náboženská, inv. č. 46, k. 106. (Roční výkazy obce: 1932–1941).

Výsledky voleb do výboru ŽNO z 26. 9. 1932, IV. kandidátní listina: Židovská hospodářská strana; volby do výboru ŽNO z 20. 10. 1936, III. kandidátní listina: strana Sionistická. SOkAO, M 1-1, AMO, Reg. 1786-1873, kart. 452.

Povolení ke zřízení židovského hřbitova dle podmínek ženíjního ředitelství z 5. 5. 1867. SOkAO, M 1-1, AMO, Reg. 1786-1873, kart. 654.

Archivní mapy

Archivní mapy (ČÚZK, <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html>)

Historické mapy pro Olomouc z let 1771, 1820-30, 1890 (SOkAO, M 8-26, Sbíрка map a plánů, sign. I/7, sign. IX/23, sign. XXXIX/64).

Polní náčrty pro Olomouc-město duben až říjen 1939. Zdeněk Otruba, soukromá sbírka.

Návrh základního plánu upravovacího a zastavovacího, podklad: Městský stavební úřad v Olomouci, ing. Josef Šejna, arch. Max Urban, 1923, RR; upravovací plán v Praze, v únoru 1930. SOkAO, M 8-26, Sbíрка map a plánů, sign. XXXII/2b.

Neuester Plan der Königlichen Hauptadt Olmützt. Olmützt bei Joh. Neugebauer, Druck v. F. Schier in Prag, SOkAO, M 8-26, Sbíрка map a plánů, sign. III/17.

Plan der Koeniglichen Hauptadt Olmützt, mit den neuen Orientierungsnummern den alten Hausnummern (Grundbuchsnummern) und den gassen-Benennungen. Lith. Verlag v. F. Domek, Olmützt, Elisabethstrasse 3. SOkAO, M 8-26, Sbíрка map a plánů, sign. IX/20.

Plán města Olomouce. Navrhl Ing. Jos. Kšíř, nákladem knihkupce Vojtěch Šebestíka v Olomouci. SOkAO, M 8-26, Sbíрка map a plánů, sign. III/22.

Plán města Olomouce, kreslil Lad. Dubový, tisk Grafiea Olomouce, nákladem R. Prombergra, 1946. Příloha k tisku: Plán města Olomouce (s novými názvy ulic). SOKAO, M 8-26, Sbíрка map a plánů, neinventarizováno.

Stadtplan von Olmütz, Gezeichnet von L. Dubový, Verlag Adolph u. Katzer. Příloha k tisku: Stadtplan mit Strassenverzeichnis der Hauptstadt Olmütz. 1940 SOKAO, M 8-26, Sbíрка map a plánů, neinventarizováno.

Pramenné publikace

Adress-Buch der königlichen Hauptstadt Olmütz und ihrer Vororte. Olmütz 1859/1895.

Adolphs Adressenanzeiger der kgl. Hauptstadt Olmütz, der Vororte und der Stadt Neugasse. Olmütz 1911/1913.

Adresář Velkého Olomouce a okolí. Olomouc 1921.

Adresář Velké Olomouce a okresu. Olomouc 1938.

BRETHOLZ, Berthold. *Quellen zur Geschichte der Juden in Mähren von XI. bis XV. Jhrdt. (1067-1411).* Praha 1935, č. 461.

HOROWITZ, S., ed. *Machzor Vitry.* Jerusalem: Aleph Publishing Co., 1963.

KUX, Hans, ed. *Statistisches Jahrbuch der königlichen Hauptstadt Olmütz III. 1896-1899.* Olmütz 1901.

MÜLLER, Willibald. *Statistisches Jahrbuch der königlichen Hauptstadt Olmütz herausgegeben von Gemeinderath I. Einleitungsband.* Olmütz 1888.

SPÁČIL, Vladimír, ed. *Nejstarší městská kniha olomoucká (Liber actuum notabilium) z let 1343–1420.* Olomouc 1982, č. 695, s. 105.

SPÁČIL, Vladimír. *Sbíрка listin Archivu města Olomouc 1261-1793: inventář.* Olomouc: Státní okresní archiv, 1998, č. 206, s. 117.

Teoretická díla věnující se tématu

BARÁNEK, Daniel. Překračování hranic ghetta: Židovská migrace v Hranicích a Lošticích. *Židé a Morava XXVI*, Muzeum Kroměřížska, 2018, s. 7–42. ISBN: 978-80-85945-80-5.

BARÁNEK, Daniel. Židovská společnost v Olomouci mezi liberalismem a sionismem, *Židé a Morava XV*, Muzeum Kroměřížska, 2018, s. 88–95. ISBN: 978-80-85945-55-3.

BLÁHA, Josef. *Olomoucké hřbitovy a kolumbária.* Olomouc: Memoria, 2001. ISBN 80-85807-16-5.

ELBELOVÁ, Gabriela, ed. *Olomoucká synagoga: 1897–1939.* Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2017. ISBN 978-80-88103-19-6.

GOLD, Hugo, ed. *Die Juden und Judengemeinden Mährens in Vergangenheit und Gegenwart.* Brün: Jüdischer Buch- und Kunstverlag, 1929; BONDY, Bohumil a František Ivan DVORSKÝ, eds. *K historii Židů v Čechách, na Moravě a v Slezsku 906-1620.* I. Praha: Bohumil Bondy, 1906, xi.

KLENOVSKÝ, Jaroslav a Miroslav PAPOUŠEK. *Židovská obec v Olomouci. Historie, osobnosti, památky.* Olomouc: Židovská obec, 1998. ISBN 80-238-2121-0.

KLENOVSKÝ, Jaroslav. *Nedochované památky židovské kultury Moravy a Slezska. Hřbitovy.* Brno 2003. ISBN 80-239-2274-2.

NEŠPOR, Václav. Dějiny města Olomouce. In: *Vlastivěda moravská II. Místopis*. Brno: Votobia, 1998. ISBN 80-7198-343-8.

ROZENBLIT, Marsha L. Jews, German Culture, and the Dilemma of National Identity: The Case of Moravia, 1848-1938. *Jewish Social Studies* [online]. 2014, **20**(1), 77-120 [cit. 2022-02-24]. ISSN 00216704. Dostupné z: doi:10.2979/jewisocistud.20.1.77

SEDLÁČKOVÁ, Hedvika. Výsledky archeologického výzkumu v areálu bývalého Jezuitského konviktu v Olomouci. In: MAČÁKOVÁ, Jana et al. *Jezuitský konvikt*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 201-219. ISBN: 80-244-0521-0.

SOUKUP, Daniel. K sekundárnímu užití židovských náhrobků v Olomouci: kapitola z dějin protizidovských perzekucí v pozdním středověku. In: *Epigraphica & Sepulcralia*. Fórum epigrafických a sepulkrálních studií. Praha: Artefactum, sv. 8, 2019, s. 405-427. ISBN 978-80-8828-17-1.

SOUKUP, Daniel. The Alleged Conversion of the Olomouc Rabbi Moses in 1425: Contribution to the Host Desecration Legends in Mediaeval Literature. *Judaica Bohemiae* XLVIII – 1. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2013, s. 5–38. ISSN 0022-5738.

SPÁČIL, Vladimír, ed. *Wilhelm Nather, Kronika olomouckých domů*. Díl 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. ISBN 80-244-0990-9.

SPÁČIL, Vladimír, ed. *Wilhelm Nather, Kronika olomouckých domů*. Díl 2. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1272-1.

TICHÁK, Milan. *Lexikon olomouckých ulic*. Olomouc 2009. ISBN 978-80-87274-02-6.

TICHÁK, Milan. *Paměť olomouckých předměstí*. Olomouc: Votobia, 2000. ISBN 80-7198-447-7.

TRAPL, Miloslav a kol. *Historický místopis politického okresu Olomouc – město 1848-1960*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1972.

VISI, Tamás. *Words of Power: Studies in Rabbinic Authority and Literature*. *Judaica Olomucensia* VI. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 20-21. ISBN 80-244-4364-3.

Specializovaná mapa s odborným obsahem *Vývoj židovského osídlení Olomouce: Geografická a socioekonomická struktura židovské populace v období 1180–2021* vznikla s podporou MŠMT ČR udělenou UP v Olomouci (IGA_FF_2021_026).